

### خروج شریک از شرکت تضامنی

در شرکت‌های تضامنی شخصیت و اعتبار شرکا اهمیت به‌سزایی دارد، لذا خروج هر یک از شرکا می‌تواند تأثیر مهمی در سرنوشت شرکت داشته باشد. از این‌رو، خروج شریک در یک شرکت تضامنی امری عادی و معمولی به حساب نمی‌آید و به همین دلیل طبق قانون تجارت، هیچ‌یک از شرکا حق ندارد بدون رضایت سایر شرکا سهم‌الشرکه خود را به دیگری واگذار نموده و از شرکت خارج شود<sup>۱</sup>. با این وجود، چنانچه شریکی به دلایلی از قبیل بیماری، بازنشستگی و یا عدم تفاهم با سایر شرکا نخواهد به شراکت خود در شرکت تضامنی ادامه دهد می‌تواند با موافقت سایر شرکا سهم‌الشرکه خود را واگذار و از شرکت خارج شود.

هرچند که خروج یک شریک از شرکت تضامنی، همانند ورود یک شریک جدید به شرکت تضامنی، به منزله خاتمه فعالیت شرکت قبلی و ایجاد یک شرکت تضامنی جدید تلقی می‌گردد، ولی در عمل ممکن است با رضایت سایر شرکا، شرکت مذکور به صورت دیگری یا با نام دیگری به فعالیت خود ادامه دهد. در این صورت چنانچه نام شریک مذکور در شرکت‌نامه قید شده باشد، باید حذف گردد.

به طور کلی، خروج شریک از شرکت تضامنی به یکی از دو طریق زیر صورت می‌گیرد:

۱- واگذاری سهم‌الشرکه به یک یا تعدادی از شرکای باقی مانده

۲- دریافت دارایی‌های شرکت

لازم به توضیح است که هنگام خروج یک شریک از شرکت تضامنی باید مانده کلیه حساب‌های مربوط به وی اعم از حساب سرمایه، حساب جاری، برداشت، وام و ... از دفاتر حذف گردد.

### خروج شریک از طریق واگذاری سهم شرکت به یک یا تعدادی از شرکای باقی مانده

خروج شریک و واگذاری سهم شرکت به یک یا تعدادی از شرکای باقی مانده، یک معامله شخصی و خارج از عملیات شرکت بوده و هیچ‌گونه تأثیری بر دارایی‌ها و بدهی‌های شرکت ندارد و تنها سرمایه شرکت تغییر می‌کند. در این حالت، صرف نظر از مبلغ مورد معامله بین طرفین، فقط انتقال سهم شرکت در حساب‌های شرکت ثبت می‌شود. بدین ترتیب که حساب سرمایه شریکی که اقدام به فروش سهم شرکت خود نموده معادل سهم شرکت فروخته شده بدهکار و حساب سرمایه شریک یا شرکای خریدار به نسبت واگذاری به هر یک از آنان بستانکار می‌گردد.

مثال ۹-۳- اکبر و اصغر و جعفر شرکای یک شرکت تضامنی به نسبت  $\frac{2}{5}$ ،  $\frac{2}{5}$  و  $\frac{1}{5}$  در سود و زیان سهیم بوده و سرمایه هر یک از آن‌ها به ترتیب ۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال، ۱,۵۰۰,۰۰۰ ریال و ۱,۰۰۰,۰۰۰ ریال می‌باشد. در تاریخ ۳۱ شهریور ماه ۱۳۸۱ جعفر به دلیل بیماری اعلام نمود که مایل به ادامه حضور در شرکت نمی‌باشد و  $\frac{1}{4}$  سرمایه خود را به مبلغ ۳۰۰,۰۰۰ ریال به اکبر و  $\frac{3}{4}$  آن را به مبلغ ۸۰۰,۰۰۰ ریال به اصغر واگذار نمود. مطلوبست: انجام ثبت لازم در دفتر روزنامه در تاریخ خروج جعفر

حل:

	۱,۰۰۰,۰۰۰	سرمایه جعفر	۱۳۸۱/۶/۳۱
$1,000,000 \times \frac{1}{4} =$	۲۵۰,۰۰۰	سرمایه اکبر	
$1,000,000 \times \frac{3}{4} =$	۷۵۰,۰۰۰	سرمایه اصغر	

همان‌طور که ملاحظه می‌شود، مبلغ رد و بدل شده بین شرکا هیچ تأثیری بر دارایی‌ها و بدهی‌های شرکت ندارد.

### خروج شریک از طریق دریافت دارایی‌های شرکت

در صورتی که سهم شریک خارج شونده از محل وجوه نقد یا سایر دارایی‌های شرکت پرداخت گردد، دارایی‌ها و سرمایه شرکت کاهش می‌یابد. خروج شریک از این طریق ممکن است به یکی از دو صورت زیر انجام شود:

- ۱- بدون تجدید ارزیابی دارایی‌ها و بدهی‌ها
- ۲- با تجدید ارزیابی دارایی‌ها و بدهی‌ها

### خروج شریک بدون تجدید ارزیابی دارایی‌ها و بدهی‌ها

در صورتی که در زمان خروج شریک، مبلغ دفتری دارایی‌ها و بدهی‌ها مورد توافق کلیه شرکا باشد، دارایی‌ها و بدهی‌ها مورد تجدید ارزیابی قرار نمی‌گیرند. در این صورت مبلغ پرداختی به شریک خارج شونده بر اساس میزان سهم شرکت وی تعیین می‌شود و ممکن است به یکی از سه حالت زیر صورت گیرد:

- ۱- دریافت دارایی‌های شرکت معادل سهم شرکت - در این حالت، حساب سرمایه شریک خارج شونده به میزان سهم شرکت وی بدهکار و حساب وجوه نقد یا سایر دارایی‌هایی که به وی پرداخت می‌گردد به همین مبلغ بستانکار می‌شود.

## جلسه سوم - فصل سوم: خروج شریک

۲- دریافت دارایی‌های شرکت بیشتر از سهم‌الشرکه - گاهی اوقات شرکا مایل به ادامه همکاری با یکی از شرکا نمی‌باشند و تمایل زیادی برای خروج وی از شرکت دارند، بنابراین موافقت می‌کنند که مبلغی بیش از سهم‌الشرکه به وی پرداخت نمایند. در پاره‌ای از موارد نیز ممکن است یکی از شرکا، خود تمایل به خروج از شرکت داشته باشد، لیکن به دلیل وضعیت مالی مطلوب و سودآوری بالای شرکت، مبلغی بیش از سهم‌الشرکه خود مطالبه نماید. در این صورت مبلغ اضافه پرداختی (نسبت به سهم‌الشرکه) به شریک خارج شونده به مثابه امتیازی است که به وی تعلق گرفته و لذا باید به نسبت تقسیم سود و زیان بین شرکای باقی‌مانده تسهیم شده و از حساب سرمایه آن‌ها کسر گردد.

۳- دریافت دارایی‌های شرکت کمتر از سهم‌الشرکه - گاهی اوقات ممکن است یکی از شرکا به دلایل متعددی از جمله وضعیت نامطلوب شرکت و یا نیاز وی به وجه نقد و ... تمایل زیادی برای خروج از شرکت داشته باشد و حاضر شود در صورت موافقت سایر شرکا با خروج وی از شرکت، مبلغی کمتر از سهم‌الشرکه خود دریافت نماید. در این صورت تفاوت بین سهم‌الشرکه شریک خارج شونده و مبلغ پرداختی به وی به عنوان امتیازی برای شرکای باقی‌مانده تلقی شده و لذا باید به نسبت تقسیم سود و زیان بین شرکای باقی‌مانده تسهیم گردیده و به حساب سرمایه آن‌ها اضافه شود.

مثال ۱۰-۱-۳- مرتضی و مجتبی و مصطفی شرکای یک شرکت تضامنی به نسبت  $\frac{2}{10}$ ،  $\frac{3}{10}$  و  $\frac{5}{10}$  در سود و زیان سهیم بوده و سرمایه هر یک از آن‌ها به ترتیب ۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال، ۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال و ۶,۰۰۰,۰۰۰ ریال می‌باشد. در تاریخ ۳۰ آبان ماه ۱۳۸۱ مرتضی به دلیل عدم تفاهم با سایر شرکا تصمیم گرفت از شرکت خارج شود.

مطلوبست: انجام ثبت لازم در دفتر روزنامه، با فرض این که:

(۱) مرتضی با دریافت مبلغ ۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال وجه نقد از شرکت خارج شود.

(۲) مرتضی با دریافت مبلغ ۲,۴۰۰,۰۰۰ ریال وجه نقد از شرکت خارج شود.

(۳) مرتضی با دریافت مبلغ ۱,۸۰۰,۰۰۰ ریال وجه نقد از شرکت خارج شود.

حل:

	۲,۰۰۰,۰۰۰	(۱) سرمایه مرتضی
	۲,۰۰۰,۰۰۰	وجوه نقد
	۲,۰۰۰,۰۰۰	(۲) سرمایه مرتضی
	۱۵۰,۰۰۰	سرمایه مجتبی
	۲۵۰,۰۰۰	سرمایه مصطفی
	۲,۴۰۰,۰۰۰	وجوه نقد
	۲,۰۰۰,۰۰۰	(۳) سرمایه مرتضی
	۱,۸۰۰,۰۰۰	وجوه نقد
	۷۵,۰۰۰	سرمایه مجتبی
	۱۲۵,۰۰۰	سرمایه مصطفی

  

$$400,000 \times \frac{3}{8} =$$

$$400,000 \times \frac{5}{8} =$$

$$200,000 \times \frac{3}{8} =$$

$$200,000 \times \frac{5}{8} =$$

### خروج شریک و تجدید ارزیابی دارایی‌ها و بدهی‌ها

در صورتی که در مورد ارزش دارایی‌ها و بدهی‌های ثبت شده در دفاتر بین شرکا توافق به وجود نیاید، در زمان خروج شریک، دارایی‌ها و بدهی‌های شرکت مورد تجدید ارزیابی قرار گرفته و اثرات ناشی از آن، همانند حالت ورود شریک جدید، در حساب "تجدید ارزیابی" منظور می‌شود. همچنین برای تعیین سهم شریک خارج شونده، حسابی تحت عنوان "سهم‌الشرکه" (به نام شریک خارج شونده) در دفاتر ایجاد و کلیه حقوق متعلق به وی در آن منعکس می‌گردد. عملیات حسابداری مربوط به تجدید ارزیابی و تعیین سهم شریک خارج شونده و بستن حساب‌های وی در دفاتر

به صورت زیر است:

۱- تجدید ارزیابی دارایی‌ها- در صورتی که مبلغ تجدید ارزیابی یک دارایی بیشتر از مبلغ دفتری آن باشد، مابه‌التفاوت به بدهکار حساب دارایی مربوطه و بستانکار حساب تجدید ارزیابی منظور می‌شود. عکس این حالت برای کاهش ارزش

دارایی مصداق دارد.

۲- تجدید ارزیابی بدهی‌ها- در صورتی که مبلغ تجدید ارزیابی یک بدهی بیشتر از مبلغ دفتری آن باشد، مابه‌التفاوت به بدهکار حساب تجدید ارزیابی و بستانکار حساب بدهی مربوطه منظور می‌شود. عکس این حالت برای کاهش ارزش

بدهی مصداق دارد.

۳- شناسایی سرقفلی - در صورتی که در فرایند تجدید ارزیابی سرقفلی شناسایی شود، ارزش سرقفلی به بدهکار حساب سرقفلی و بستانکار حساب تجدید ارزیابی منظور می‌شود.

۴- ثبت هزینه‌های تجدید ارزیابی - هزینه‌های تجدید ارزیابی، در صورتی که به عهده یکی از شرکا باشد به بدهکار حساب جاری وی و چنانچه به عهده کل شرکا باشد به بدهکار حساب تجدید ارزیابی منظور می‌شود.

۵- بستن حساب تجدید ارزیابی به سرمایه شرکا - مانده حساب تجدید ارزیابی تعیین و به نسبت تقسیم سود و زیان (مقرر در شرکت‌نامه) به حساب سرمایه شرکا منتقل می‌گردد. لازم به توضیح است که سهم شریک خارج شونده از مانده حساب تجدید ارزیابی به حساب سهم‌الشرکه وی منظور می‌شود.

۶- مانده کلیه حساب‌های مربوط به شریک خارج شونده، اعم از حساب سرمایه، حساب برداشت، حساب جاری و حساب وام، به حساب سهم‌الشرکه وی منتقل می‌گردد.

۷- کلیه حقوقی که طبق شرکت‌نامه در زمان خروج شریک به وی تعلق می‌گیرد، مانند سود تضمین شده سرمایه، حق‌الزحمه (در صورتی که تعیین شده باشد) و سهم شریک خارج شونده از سود و زیان تا تاریخ خروج محاسبه و به بدهکار حساب تقسیم سود و بستانکار حساب سهم‌الشرکه وی منظور می‌شود. سهم شریک خارج شونده از اندوخته‌ها نیز (در صورت وجود) به نسبت تقسیم سود و زیان محاسبه و به حساب سهم‌الشرکه وی منتقل می‌گردد.

۸- پس از انجام ثبت‌های فوق، مانده حساب سهم‌الشرکه شریک خارج شونده که نشان‌دهنده حقوق متعلق به وی می‌باشد، تعیین گردیده و به میزان مانده این حساب از دارایی‌های شرکت به وی پرداخت می‌گردد. بدین ترتیب کلیه حساب‌های مربوط به شریک خارج شونده در دفاتر بسته می‌شود.

## جلسه سوم - فصل سوم: خروج شریک

مثال ۱۱-۳- پیمان و پرهام و پرهام شرکای شرکت تضامنی پیمان و شرکا به نسبت مساوی در سود و زیان سهیم می‌باشند. ترازنامه شرکت در تاریخ ۳۰ آذر ماه ۱۳۸۱ به شرح زیر است:

شرکت تضامنی پیمان و شرکا

ترازنامه

۳۰ آذر ماه ۱۳۸۱

ریال	ریال
۷۰۰,۰۰۰	۷۵۰,۰۰۰
۳۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰
۱,۰۰۰,۰۰۰	۷۰۰,۰۰۰
۱,۰۰۰,۰۰۰	۸۵۰,۰۰۰
۱,۰۰۰,۰۰۰	۱,۵۰۰,۰۰۰
۴,۰۰۰,۰۰۰	۴,۰۰۰,۰۰۰

- در تاریخ فوق پرهام با موافقت سایر شرکا از شرکت خارج گردید. برای تعیین سهم الشرکه پرهام عملیات زیر صورت گرفت:
- ۱- موجودی کالا به مبلغ ۹۰۰,۰۰۰ ریال و تجهیزات به مبلغ ۱,۶۰۰,۰۰۰ ریال ارزیابی شد.
  - ۲- مقرر شد برای حساب‌های دریافتی ذخیره‌ای معادل ۵ درصد در نظر گرفته شود.
  - ۳- طبق توافق شرکا مقرر شد سرقفلی معادل میانگین سود سه سال گذشته شناسایی و در دفاتر ثبت شود. سود سه سال گذشته به ترتیب ۳۰۰,۰۰۰ ریال، ۳۲۰,۰۰۰ ریال و ۳۷۰,۰۰۰ ریال بوده است.
  - ۴- هزینه‌های تجدید ارزیابی بالغ بر ۲۵,۰۰۰ ریال گردید که مقرر شد به عهده کل شرکا باشد.
  - ۵- طبق توافق شرکا مقرر شد بخشی از موجودی کالا به مبلغ ۳۰۰,۰۰۰ ریال به پرهام واگذار و بقیه سهم الشرکه ایشان به طور نقد به وی پرداخت شود.

مطلوبست: انجام ثبت‌های لازم در دفتر روزنامه در تاریخ خروج پرهام

حل:

$900,000 - 850,000 =$	۵۰,۰۰۰	(۱) موجودی کالا
$1,600,000 - 1,500,000 =$	۱۰۰,۰۰۰	تجهیزات
	۱۵۰,۰۰۰	تجدید ارزیابی
$700,000 \times 5\% =$	۳۵,۰۰۰	(۲) تجدید ارزیابی
	۳۵,۰۰۰	ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول
$\frac{300,000 + 320,000 + 370,000}{3} =$	۳۳۰,۰۰۰	(۳) سرقفلی
	۳۳۰,۰۰۰	تجدید ارزیابی

## جلسه سوم - فصل سوم: خروج شریک

حسابداری شرکتها (۱)

	۲۵,۰۰۰		۴۸
	۲۵,۰۰۰	(۴) تجدید ارزیابی	
		وجوه نقد	
$420,000 \times \frac{1}{3} =$	۱۴۰,۰۰۰	(۵) تجدید ارزیابی	
$420,000 \times \frac{1}{3} =$	۱۴۰,۰۰۰	سرمایه پیمان	
$420,000 \times \frac{1}{3} =$	۱۴۰,۰۰۰	سرمایه پیمان	
		سهم شرکت پرهام	
	۱,۰۰۰,۰۰۰	(۶) سرمایه پرهام	
	۱,۰۰۰,۰۰۰	سهم شرکت پرهام	
	۲۰۰,۰۰۰	(۷) سهم شرکت پرهام	
	۲۰۰,۰۰۰	جاری پرهام	
	۹۴۰,۰۰۰	(۸) سهم شرکت پرهام	
	۳۰۰,۰۰۰	موجودی کالا	
	۶۴۰,۰۰۰	وجوه نقد	

تجدید ارزیابی			
۱۵۰,۰۰۰	(۱)	۳۵,۰۰۰	(۲)
۳۳۰,۰۰۰	(۳)	۲۵,۰۰۰	(۴)
		۴۲۰,۰۰۰	مانده
۴۸۰,۰۰۰		۴۸۰,۰۰۰	
۴۲۰,۰۰۰	مانده	۴۲۰,۰۰۰	(۵)

سهم شرکت پرهام			
۱۴۰,۰۰۰	(۵)	۲۰۰,۰۰۰	(۷)
۱,۰۰۰,۰۰۰	(۶)	۹۴۰,۰۰۰	مانده
۱,۱۴۰,۰۰۰		۱,۱۴۰,۰۰۰	
۹۴۰,۰۰۰	مانده	۹۴۰,۰۰۰	(۸)

### فوت شریک

هرگاه یکی از شرکا فوت نماید خود به خود از شرکت خارج می شود. بقای شرکت پس از فوت یکی از شرکا منوط به رضایت سایر شرکا و قائم مقام متوفی می باشد. چنانچه پس از فوت یکی از شرکا، سایر شرکا و قائم مقام متوفی در ابقای شرکت توافق نداشته باشند و شرکای باقی مانده بخواهند به فعالیت شرکت ادامه دهند، باید سهم شرکت متوفی را حاسبه و به ورثه قانونی وی پرداخت نمایند. عملیات حسابداری مربوط به فوت شریک و تعیین سهم شرکت متوفی همانند لیات مربوط به خروج شریک می باشد که قبلاً تشریح گردید، بنابراین از توضیح بیشتر در این زمینه خودداری می شود.